

دانشگاه هرمزگان

دانشکده پردیس دانشگاهی قشم

گروه مشاوره و روانشناسی

پایان نامه کارشناسی ارشد رشته مشاوره خانواده

**مقایسه سبک های دلبستگی و رشد اجتماعی در فرزندان خانواده های
تک فرزند و چند فرزندی شهر اصفهان**

استاد راهنما:

دکتر اقبال زارعی

استادان مشاور:

دکتر علی اکبر شیخی

پژوهشگر:

فرحناز دانش نیا

شهریور ۹۲

صفحه تصویب پایان نامه

تقدیم به :

همسر به صمیمیت باران، که آرامش رومی و آسایش فکری فراهم نمود تا با حمایت های همه جانبه در محیطی مطلوب ، مراتب تحصیلی و نیز پایان نامه درسی را به نحو احسن به اتمام برسانم.

دفتر نازنینم به طراوت شبنم، هدیه بزرگ خداوند بخشنده که اگر نبود من نمی توانستم بزرگترین لذت زندگی که همانا مادر شدن است را تجربه کنم و زندگی را برایم شیرین کرد.

تشکر و سپاس :

استاد دانشمند و پر مایه ام جناب آقای دکتر اقبال زارعی که از محضر پر فیض تدریسهان بهره ها برده ام همچنین با امتنان بیکران از مساعدتهای بی شائبه جناب آقای اکبر شیخی و با تشکر خالصانه خدمت خانم دکتر مریم صادقی فرد و آقای دکتر کوروش محمدی که مرا در به انجام رساندن این مهم یاری نموده اند.

با سپاس بی دریغ خدمت دوستان گران مایه ام خانم طاهره صادقی پور و آقای مهندس اعتمادی پور که مرا صمیمانه و مشفقانه یاری دادند.

دروود فراوان به روح پدر و مادر بزرگوار و مهربانم که متاسفانه نتوانسته این روزها درشادی و موفقیت من شریک باشند و تنها با امید به شاد شدن روحشان می توانم خود را تسکین دهم.

چکیده

پژوهش حاضر با هدف بررسی و مقایسه سبک های دلبستگی و رشد اجتماعی در دانش آموزان تک فرزندان و چند فرزندان مقطع راهنمایی در شهر اصفهان، انجام شد. این پژوهش توصیفی از نوع علی-مقایسه ای بود. جامعه آماری این پژوهش مشتمل بر کلیه دانش آموزان مقطع راهنمایی شهر اصفهان در سال تحصیلی ۹۱-۹۲ بوده است. روش نمونه گیری در این پژوهش تصادفی چند مرحله بوده است. در ابتدا از بین مناطق آموزشی شهر اصفهان دو منطقه آموزشی ۳ و ۴ به تصادف انتخاب گردید سپس از لیست اسامی مدارس غیرانتفاعی و دولتی این دو منطقه، به تصادف ۸ مدرسه انتخاب شد. نمونه پژوهش شامل ۹۰ نفر برای هر گروه بود که به تصادف از این مدارس انتخاب شدند. افراد نمونه به پرسش نامه های سبک دلبستگی هازان و شاور (۱۹۹۰) و مقیاس رشد اجتماعی وایترزمن (۱۹۷۶) پاسخ دادند. داده های پژوهش با استفاده از نرم افزار spss16 و با روش تحلیل مانوا، همبستگی و رگرسیون مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. نتایج نشان داد که بین دو گروه تک فرزندان و چند فرزندان در هیچ یک از سبک های دلبستگی (ایمن، دوسوگرا و اجتنابی) و رشد اجتماعی تفاوت معنی داری وجود ندارد. هم چنین نتایج نشان داد که بین دو جنس نیز در هیچ یک از متغیرهای پژوهش تفاوت معنی داری نیست. در رابطه بین سبک های دلبستگی نیز تنها سبک دلبستگی اجتنابی رابطه منفی معنی دار با رشد اجتماعی داشته است و توان پیش بینی آن را داشت ($p < 0/05$).

واژگان کلیدی: سبک دلبستگی، رشد اجتماعی، تک فرزندی، چند فرزندی

فهرست مطالب

فصل اول : کلیات پژوهش

۱-۱	مقدمه	۱
۲-۱	بیان مسئله	۲
۳-۱	اهمیت و ارزش تحقیق	۵
۴-۱	اهداف تحقیق	۶
۴-۱-۱	هدف کلی	۶
۴-۱-۲	اهداف جزئی	۶
۵-۱	فرضیه های تحقیق	۷
۵-۱-۱	فرضیه کلی	۷
۵-۱-۲	فرضیه های فرعی	۷
۶-۱	متغیرهای پژوهش	۷
۷-۱	تعریف اصطلاحات	۸
۷-۱-۱	تعاریف نظری	۸
۷-۱-۲	تعاریف عملیاتی	۸

فصل دوم : ادبیات پژوهش

۱-۲	مقدمه	۹
۲-۲	دل بستگی	۱۰
۲-۲-۱	مفهوم دل بستگی	۱۱
۲-۲-۲	نظریه پردازان در زمینه دل بستگی	۱۳
۲-۲-۳	تعریف دل بستگی	۲۹
۲-۲-۴	اساس زیستی دل بستگی	۳۰
۲-۲-۵	نظریه دل بستگی	۳۰
۲-۲-۶	نظام دل بستگی	۳۲
۲-۲-۷	تداوم الگوهای دل بستگی	۳۲
۲-۲-۸	کاربرد عملی نظریه ی دل بستگی	۳۳
۲-۲-۹	چهار چوب تکاملی نظریه ی دل بستگی	۳۳
۲-۲-۱۰	علائم دل بستگی	۳۴
۲-۲-۱۲	طبقه بندی کیفیت دل بستگی نوزاد	۳۶
۲-۲-۱۶	سبک دل بستگی و تحول هیجانی / اجتماعی کودک	۴۵

۴۷ روابط با همگنان ۱۷-۲-۲
۴۷ ۳-۲- مهارت‌های اجتماعی
۴۸ ۱-۳-۲ تعریف مهارت های اجتماعی
۴۹ ۲-۳-۲ لزوم کسب مهارت های اجتماعی
۵۰ ۳-۳-۲ انواع مهارت های اجتماعی
۵۱ ۴-۳-۲ فرایند یک تعامل اجتماعی
۵۲ ۵-۳-۲ علل ضعف در مهارت های اجتماعی
۵۳ ۶-۳-۲ برنامه آموزش مهارت های اجتماعی
۵۳ ۷-۳-۲ اهمیت نقش مهارت های اجتماعی در سلامت روانی
۵۵ ۸-۳-۲ خانواده و مهارت‌های اجتماعی
۵۶ ۴-۲ پیشینه پژوهش
۵۷ ۱-۴-۲ پژوهش های داخلی
۵۹ ۲-۴-۲ پژوهش های خارجی

فصل سوم : روش اجرای پژوهش

۶۱ ۱-۳ مقدمه
۶۲ ۲-۳ روش و طرح پژوهش
۶۲ ۳-۳ جامعه آماری
۶۲ ۴-۳ حجم نمونه و روش نمونه گیری
۶۳ ۵-۳ ابزارهای پژوهش
۶۳ ۶-۳ پایایی و روایی ابزارهای پژوهش
۶۴ ۷-۳ روش اجرا
۶۴ ۸-۳ روش های تجزیه و تحلیل آماری داده ها

فصل چهارم : تحلیل یافته های پژوهش

۶۵ ۱-۴ مقدمه
۶۶ ۲-۴ یافته‌های توصیفی
۶۹ ۳-۴ آزمون فرضیه های پژوهش

فصل پنجم : بحث و نتیجه گیری

۷۴ ۱-۵ مقدمه
----	-----------------

۷۵	۲-۵ بحث و نتیجه گیری
۷۵	۱-۲-۵ فرضیه اول، دوم و سوم
۷۶	۲-۲-۵ فرضیه چهارم
۷۷	۳-۲-۵ فرضیه پنجم
۷۷	۴-۲-۵ فرضیه ششم
۷۸	۵-۲-۵ فرضیه هفتم
۷۹	۳-۵ محدودیت پژوهش
۷۹	۴-۵ پیشنهاد ها
۷۹	۱-۴-۵ پیشنهاد برای پژوهشگران آتی
۸۰	۲-۴-۵ پیشنهادات کاربردی
۸۱	منابع و مأخذ
۸۹	پیوست ۱
۹۳	Abstract

فهرست جداول

- جدول ۳-۱- ضرایب پایایی پرسشنامه های پژوهش ۶۴
- جدول ۴-۱- فراوانی و درصد فراوانی جنسیت در افراد شرکت کننده در پژوهش ۶۶
- جدول ۴-۲- فراوانی و درصد فراوانی دو گروه افراد شرکت کننده در پژوهش ۶۷
- جدول ۴-۳- میانگین و انحراف استاندارد نمرات متغیرهای پژوهش به تفکیک دو گروه ۶۸
- جدول ۴-۴- میانگین و انحراف استاندارد نمرات متغیرهای پژوهش به تفکیک دو جنس ۶۸
- جدول ۴-۵- نتایج تحلیل چند متغیره، متغیرهای وابسته در دو گروه ۶۹
- جدول ۴-۶- نتایج تحلیل چند متغیره، متغیرهای وابسته در دو جنس ۷۰
- جدول ۴-۷- همبستگی درونی بین متغیرهای پژوهش ۷۱
- جدول ۴-۸- نتایج تحلیل رگرسیون به روش ورود ۷۲
- جدول ۴-۹- ضریب همبستگی چندگانه و تحلیل واریانس برای پیش بینی رشد اجتماعی با توجه به متغیرهای سبک دلبستگی ایمن، اجتنابی و دوسوگرا ۷۲
- جدول ۴-۱۰- ضریب رگرسیون چندگانه گام به گام برای پیش بینی رشد اجتماعی با توجه به متغیرهای سبک دلبستگی ایمن، اجتنابی و دوسوگرا ۷۳

فهرست اشکال

شکل ۴-۱- فراوانی جنسیت افراد شرکت کننده در پژوهش ۶۶

شکل ۴-۱- فراوانی دو گروه افراد شرکت کننده در پژوهش ۶۷

فصل اول

کلیات پژوهش

۱-۱ مقدمه

در دنیای پیچیده امروز عوامل گوناگونی مانند اشتغال والدین، اختلاف آن ها و وجود مشکلات که کاهش علاقه آن ها را در ارتباط بیشتر با فرزندان دامن زده است، موجب گردیده است تا والدین تمایل کمتری به داشتن بیش از یک فرزند داشته باشند و به عبارت دیگر پدیده تک فرزندی نسبت به گذشته رواج بیشتری یابد. نبود جایگاه خواهر و برادری در خانواده و یکه تاز بودن فرزند، سبب می شود تا ابعاد مختلف رشد فردی فرزندان تحت تأثیر قرار بگیرد. یکی از این ابعاد یادگیری و آموختن رفتارها و مهارت های اجتماعی است.

رفتار اجتماعی پایه و اساس زندگی فرد را تشکیل می دهد. رشد اجتماعی^۱ نیز سبب شکوفایی رشد عقلانی فرد می گردد. منظور از رشد اجتماعی، تکامل فرد در روابط اجتماعی است. مهارت های اجتماعی^۲ نیز مجموعه ای از رفتارهای آموخته شده است که نقطه آغاز کنش های اجتماعی است (بری و ارین^۳، ۲۰۱۰؛ به نقل از مقتدری و رفاهی، ۱۳۹۰). با توجه به پیچیدگی روابط اجتماعی در جوامع امروزی، لزوم پرداختن به خصایص اجتماعی کودکان و عوامل مرتبط با آن بیش از پیش احساس می شود (لیبرمن^۴، به نقل از امیر تاش، سبحانی نژاد و عابدی، ۱۳۸۵).

کسب مهارت های اجتماعی و کنش های اجتماعی درست در طول زندگی تحت تأثیر عامل رشدی مهمی به نام دلبستگی^۵ است. دلبستگی ارتباط عمیق و پایداری است که بین کودک و مادر پس از تولد ایجاد شده و اثرات طولانی مدتی را در طول عمر دارد و تمام جنبه های زندگی از قبیل ذهن، جسم، هیجانات، ارتباطات و ارزش های فرد را تحت تأثیر قرار می دهد. به عبارت دیگر دلبستگی ارتباط دو سویه است که رشد روانی، فیزیکی و شناختی کودک را تحت تأثیر قرار می دهد (کمپجانی، ۱۳۸۸).

تحقیقات داخلی و خارجی زیادی به بررسی سبک های دلبستگی و مهارت های اجتماعی در گروه های مختلف سنی از کودکی تا نوجوانی پرداخته است اما تا کنون هیچ پژوهشی به بررسی تأثیر پدیده تک فرزندی در این متغیرها و بررسی تفاوت دو گروه تک فرزند و چند فرزند در مهارت های اجتماعی و سبک دلبستگی نپرداخته است.

۱-۲ بیان مسئله

تغییرات در شیوه زندگی، ماشینی شدن جوامع و مشکلات اقتصادی سبب افزایش تعداد خانواده های تک فرزند و کاهش نرخ رشد جمعیت و به دنبال آن دغدغه و نگرانی والدین از نحوه رشد کودک و کارشناسان حوزه علوم اجتماعی از تبعات ناشی از تحولات جمعیتی در جامعه شده است. در عصر ماشینی امروز، اشتغال مادران، افزایش هزینه ها و تبلیغات پیرامون تک فرزندی از عواملی است که موجب کاهش میزان زاد و ولد و تمایل زوجین به داشتن یک فرزند شده است. آمارها نشان می دهد که بیش از ۲۰ تا ۲۵ درصد از زنان ۴۰ تا ۴۵ ساله در دنیای امروز، یک فرزنددارند و این آمار رو به افزایش است (بهریان، ۱۳۸۸). کودکان تک فرزند در خانواده هایی رشد می کنند که امکان برقراری ارتباط و سبک مهارت های زندگی از طریق گروه های همسال یا افرادی با اختلاف سنی کم وجود

^۱. social development

^۲. social skills

^۳. Berie and Erin

^۴. Liberman

^۵. attachment

ندارد و کودکان تجربه آشنایی کمتری با مفاهیمی مانند حسادت، رقابت و دوستی پیدا می کنند. نقاط قوت تک فرزندی عبارت است از، معطوف بودن تمام تمرکز و توجه به یک فرزند معطوف، برقراری صمیمیتی عمیق بین والدین و فرزندان. در حالی که معایب آن شامل، توجه پیوسته به فرزند، وابستگی شدید عاطفی فرزند به والدین است که می تواند فرایند دوست یابی را در فرد با اختلال رو به رو کند(پیکهارت^۱، ترجمه حاجی زاده، ۱۳۹۰).

کودکان با مهارت اجتماعی سطح بالاتر، تعامل مثبت بیشتری با همسالان خود دارند با این حال بعضی از کودکان مهارت اجتماعی پایین تری دارند که با وارد شدن به اجتماع، به خصوص مدرسه، کمبود مهارت های آن ها بارزتر می شود(کیان و کالکینز^۲، ۲۰۰۴). رشد اجتماعی تحت تأثیر عوامل متعددی از جمله، خانواده، مدرسه، گروه دوستان، تلویزیون، جنسیت و نژاد، وضعیت تحصیلی- اقتصادی و فعالیت های حرکتی قرار دارد که نوع و چگونگی وضعیت آن ها ممکن است تشریح رشد اجتماعی یا برعکس کندی آن شود(آقاپور، جمشیدی ها و فرخی، ۱۳۸۵).

رفتار اجتماعی پایه و اساس زندگی فرد را تشکیل می دهد. رشد اجتماعی نیز سبب شکوفایی رشد عقلانی می گردد. منظور از رشد اجتماعی^۳، تکامل فرد در روابط اجتماعی است، به طوری که بتواند با افراد جامعه اش هماهنگ و سازگار باشد(وایتسمن، مایر، کلرمینینگر، ترجمه نظری، ۱۳۸۴). گاندر و همکاران^۴ (۲۰۱۲) رشد اجتماعی را رفتار فرد براساس انتظارات اجتماعی تعریف کرده اند. اجتماعی شدن افراد به معنای همسانی و همخوانی آن ها با قواعد، ارزش ها و نگرش های گروهی و اجتماعی است. در این فرایند افراد مهارت ها، دانش و شیوه های سازگاری را می آموزند و امکان روابط متقابل را در یک فعل و انفعال مستمر به دست می آورند(سرکارآرانی، ۱۳۷۳ به نقل از مقتدری و رفاهی، ۱۳۹۰). مهارت اجتماعی مجموعه ای از رفتارهای آموخته شده است که نقطه شروع موفقیت و تداوم کنش های اجتماعی مثبت مانند کمک کردن، شروع روابط، کنترل خلق و خو و به عبارتی رشد اجتماعی می شود(بری و ارین، ۲۰۱۰؛ به نقل از مقتدری و رفاهی، ۱۳۹۰). میزان رشد اجتماعی کودک از طریق شرکت در امور جمعی به الگوی رفتار اجتماعی که پدر و مادر به او داده اند، بستگی دارد. رشد اجتماعی کودکان که در فعالیت های اجتماعی از سوی خانواده محدود شده اند به مراتب کمتر از کودکانی بوده است که از شرایط مناسب تر و آزادی بیشتر بهره مند بوده اند. عدم رشد اجتماعی کودک به علت کمبود تماس با دیگران موجب کاهش تمایل و تماس با مردم، بی علاقهگی به زندگی اجتماعی، تضعیف نیروی ابتکار و ناتوان جلوه کر شدن کودک در طرح زندگی آینده است(احدی، ۱۳۷۸). توانایی های اجتماعی که فرد در پرتو رشد اجتماعی کسب می کند بسیار اهمیت دارد. ارتباط، حل مسئله، تصمیم گیری، هدایت خود، ارتباط با همسالان و غیره از جمله

¹. Pickhardt

². Ceian& Calkins

³. Social Development

⁴. Gunder, Aknese&Mutlu

مهارت هایی است که امکان آغاز و ادامه دادن ارتباطات مثبت اجتماعی را فراهم می آورد (کاپیکران و همکاران^۱، ۲۰۰۶؛ به نقل از گاندر و همکاران، ۲۰۱۲).

پژوهش های بسیاری نشان داده اند که رفتار و رشد اجتماعی کودک متأثر از کیفیت مثبت روابط عاطفی والدین به خصوص رفتاری است که از مادر خود مشاهده می کند (احدی و بنی جمال، ۱۳۸۵). نوع برخورد مادر با کودک سبب پدید آمدن نوع دلبستگی کودک می شود که در آینده تحول اجتماعی فرد نقش بسزایی دارد (صفایی و همکاران، ۱۳۹۰). به نظر می رسد الگوی دلبستگی اولیه کودک با تحول مهارت های اجتماعی سال های بعد در کودک ارتباط دارد.

نوزاد انسان پس از تولد برای رفع نیازهای خود، تمایل ذاتی برای دلبستگی^۲ به مراقب بزرگسال دارد. بالبی^۳ (۱۹۶۹) استدلال کرد که کودکانی که به اندازه کافی مراقبت دریافت نکرده اند، از ارضا نشدن نیاز ذاتی به دلبستگی، رنج می برند (پترسون و سلینگمن^۴، ۲۰۰۴). دلبستگی به ارتباط عمیق و پایداری گفته می شود که بین یک کودک و مراقبش در سال اول زندگی برقرار می شود. این مسئله به طور عمیقی تمام جنبه های زندگی فرد از قبیل ذهن، جسم، هیجانات، ارتباطات و ارزش های فرد را تحت تأثیر قرار می دهد. به عبارت دیگر، دلبستگی یک فرایند دوسویه از ارتباط هیجانی می باشد که رشد روانشناختی، فیزیکی و شناختی کودک را تحت تأثیر قرار می دهد و بنایی برای اعتماد و بی اعتمادی کودک به شمار آمده و چگونگی ارتباط را در سراسر زندگی مشخص می کند. اگر این فرایند گسیخته باشد، ممکن است کودک در تشکیل مبنای ایمنی که لازمه بهداشت روانی کودک در بزرگسالی است، با شکست مواجه شود (هین شاو و همکاران^۵، ۱۹۹۹). در زمینه دلبستگی سه نوع دلبستگی از یکدیگر متمایز شده است. ۱- سبک دلبستگی ایمن، افراد دارای این سبک برایشان آسان است که با دیگران رابطه نزدیکی برقرار کنند و از این که به دیگران تکیه کنند و نیز اجازه دهند که دیگران به آن ها تکیه کنند، احساس راحتی می کنند. این افراد از این که دیگران آن ها را ترک کنند یا به آن ها نزدیک شوند، احساس نگرانی نمی کنند. ۲- دلبستگی نایمن اجتنابی، افراد دارای این سبک از نزدیک شدن دیگران احساس ناراحتی می کنند و نمی توانند به آن ها اعتماد کنند. ۳- سبک نایمن مضطرب دو سوگرا، افراد دارای این سبک کسانی هستند که احساس می کنند دیگران آن ها را دوست ندارند و همواره از این که افراد آن ها را ترک کنند در اضطراب به سر می برند (کولینز و رید^۶، ۱۹۹۴). زمانی که منبع دلبستگی قابل اعتماد، در دسترس و پاسخگو نیست، استرس در فرد ایجاد می شود و احساس دلبستگی ایمن به وجود نمی آید (موکلینگر و شاور^۷، ۲۰۰۵). مطالعات

1 . Kapikaran et al.

2 . Attachment

3 . Bowlby

4 . Peterson & Seligman

5 . Hinshow et al.

6 . Collins & Read

7 . Mikulincer & Shaver

انجام شده، نشان داده اند که افراد با دلبستگی نا ایمن نسبت به افراد دلبسته ایمن، یأس، نا امیدی، عصبانیت و مشکلات رفتاری بیشتری نشان می دهند.

در پژوهشی رفتار اجتماعی آن دسته از کودکانی پنج ساله ای که در پانزده ماهگی الگوی دلبستگی ایمن داشته اند، مورد بررسی قرار گرفت و دیده شد که این کودکان نقش رهبری اجتماعی داشتند. به طور کلی تحقیقات به طور هماهنگ، تأیید کرده اند که دلبستگی ایمن، مزایایی را در چندین بعد به همراه دارد. این افراد روابط مثبتی را با والدین، معلمان و همسالان دارند. همه، پیش بینی کننده های سازگاری کلی و کیفیت کارکردهای اجتماعی در بین آن ها قوی تر از سایرین است. دلبستگی ایمن نسبت به مراقب در سال اول زندگی، زیربنای محکمی را برای تنظیم و اکتشاف، هم چنین امید به آینده، تمایل برای به کار گیری و اعتماد به دیگران در موقع نیازها را فراهم می آورد (والترز^۱، ۱۹۹۲).

از این رو نوع برخورد والدین به خصوص مادر در شکل گیری الگوی دلبستگی کودک نقش اساسی دارد. نحوه ارتباط و برخورد والدین با فرزند در خانواده های تک فرزند، متفاوت از خانواده های چندفرزند است. از سویی دیگر وابستگی عاطفی فرزند به والدین در خانواده های تک فرزند بسیار بیشتر است (پیک هارت، ۱۳۹۰). از این جهت، به نظر می رسد که سبک دلبستگی فرزندان و به تبع آن رشد اجتماعی آن ها، تحت تأثیر محیط خانواده و تعداد فرزندان قرار دارد. بنابراین این پژوهش به دنبال پاسخ به این سؤال است که سبک دلبستگی و رشد اجتماعی در نوجوانان تک فرزند چه تفاوتی با نوجوانان در خانواده های چند فرزند دارد؟

۱-۳ اهمیت و ارزش تحقیق

با توجه به پیچیدگی روابط اجتماعی در جوامع امروزی، لزوم پرداختن به خصایص اجتماعی کودکان و عوامل مرتبط با آن پیش از پیش احساس می شود. تعداد روز افزونی از افرادی که از برخوردهای اجتماعی می ترسند و یا نوجوانانی که اضطراب، افسردگی و انزوای اجتماعی دارند، پرداختن به رشد اجتماعی و عوامل مرتبط با آن را ضروری می نماید (امیرتاش، سبحانی نژاد و عابدی، ۱۳۸۵). به عبارت دیگر، رشد اجتماعی یکی از جنبه های مهم فرد است که نه تنها بر سازگاری فردی اثر دارد، بلکه در موفقیت های آموزشی و پیشرفت فرد نیز اثرگذار است (بلدی، ۲۰۱۱). از سویی دیگر، سبک دلبستگی افراد بر مهارت های ارتباطی و حل مسئله در آن ها تأثیر بسزایی دارد و خود پایه ای برای برقراری ارتباط سالم و رضایت از ارتباط در بزرگسالی است (کریزی و هسون مک لینز^۲، ۲۰۰۱).

همان گونه که پیش از این نیز اشاره شد، در جوامع صنعتی امروز که زوجین به دلایل گوناگون به تک فرزندی روی آورده اند، بررسی عواقب و نتایج تک فرزندی در رشد اجتماعی و سبک دلبستگی

^۱ . Walters

^۲ . Creasey&Hesson-McInnis

فرد، یک ضرورت پژوهشی می باشد. امروزه خانواده های زیادی دیده می شوند که به داشتن یک فرزند بسنده کرده و در این زمینه مشکلات فراوانی را متحمل می شوند. عدم وجود خواهران و برادران در محیط خانه که امکان تعامل، تقسیم امکانات و صبوری را از کودک می گیرد، می تواند زمینه ساز مشکلات فراوانی شود که در صورتی که بستر مناسب برای حل آن فراهم نشود، این مشکلات ادامه یافته و رفتارهای فرد در بزرگسالی را تحت الشعاع قرار می دهد. در این زمینه والدین نگرانند که آیا سبک دلبستگی و سطح مهارت های اجتماعی فرزند آن ها از سایر هم سالانی که از نعمت خواهر و برادر برخوردارند، متفاوت و پایین تر است. لذا این پژوهش می تواند در درجه اول به والدین کمک کند تا نقص های فرزندان خود را شناسایی کنند. در درجه بعدی از آن جا که فرزند ساعت هایی از روز را در مدرسه گذرانده و مدرسه به عنوان خانه دوم دانش آموزان مطرح است، نتایج این پژوهش برای معلمان نیز مفید خواهد بود تا مشکلات تک فرزندان را که روز به روز در حال افزایش هستند، بشناسند.

۱-۴ اهداف تحقیق

۱-۴-۱ هدف کلی

مقایسه سبک های دلبستگی و رشد اجتماعی فرزندان در خانواده های تک فرزند و چند فرزند شهر اصفهان.

۱-۴-۲ اهداف جزئی

۱- مقایسه سبک دلبستگی ایمن دانش آموزان دوره راهنمایی در خانواده های تک فرزند و خانواده های چند فرزند در شهر اصفهان.

۲- مقایسه سبک دلبستگی ناایمن دانش آموزان دوره راهنمایی در خانواده های تک فرزند و خانواده های چند فرزند در شهر اصفهان.

۳- مقایسه سبک دلبستگی اجتنابی دانش آموزان دوره راهنمایی در خانواده های تک فرزند و خانواده های چند فرزند در شهر اصفهان.

۴- مقایسه رشد اجتماعی دانش آموزان دوره راهنمایی در خانواده های تک فرزند و خانواده های چند فرزند در شهر اصفهان.

۵- مقایسه سبک دلبستگی در دانش آموزان دختر و پسر دوره راهنمایی شهر اصفهان.

۶- مقایسه رشد اجتماعی در دانش آموزان دختر و پسر دوره راهنمایی شهر اصفهان.

۷- تعیین رابطه بین سبک های دلبستگی و رشد اجتماعی دانش آموزان دوره راهنمایی شهر اصفهان.

۱-۵ فرضیه های تحقیق

۱-۵-۱ فرضیه کلی

بین سبک های دلبستگی و رشد اجتماعی فرزندان در خانواده های تک فرزند و چند فرزند شهر اصفهان تفاوت وجود دارد.

۱-۵-۲ فرضیه های فرعی

۱- بین سبک دلبستگی ایمن دانش آموزان دوره راهنمایی در خانواده های تک فرزند و خانواده های چند فرزند در شهر اصفهان تفاوت وجود دارد.

۲- بین سبک دلبستگی ناایمن دو سوگرا دانش آموزان دوره راهنمایی در خانواده های تک فرزند و خانواده های چند فرزند در شهر اصفهان تفاوت وجود دارد.

۳- بین سبک دلبستگی ناایمن اجتنابی دانش آموزان دوره راهنمایی در خانواده های تک فرزند و خانواده های چند فرزند در شهر اصفهان تفاوت وجود دارد.

۴- بین رشد اجتماعی دانش آموزان دوره راهنمایی در خانواده های تک فرزند و خانواده های چند فرزند در شهر اصفهان تفاوت دارد.

۵- بین میانگین نمرات سبک دلبستگی (ایمن و ناایمن دوسوگرا و اجتنابی) در دانش آموزان دختر و پسر دوره راهنمایی شهر اصفهان، تفاوت دارد.

۶- بین میانگین نمرات رشد اجتماعی در دانش آموزان دختر و پسر دوره راهنمایی شهر اصفهان، تفاوت دارد.

۷- بین سبک های دلبستگی و رشد اجتماعی دانش آموزان دوره راهنمایی شهر اصفهان رابطه معنی داری وجود دارد.

۱-۶ متغیرهای پژوهش

متغیر مستقل: متغیر مستقل در این پژوهش عضویت گروهی و یا تک فرزند و چند فرزند بودن افراد شرکت کننده در پژوهش است.

متغیر وابسته: متغیرهای وابسته در این پژوهش شامل نمرات سبک های دلبستگی ایمن، اجتنابی و اضطرابی و مهارت های اجتماعی است.

۷-۱ تعریف اصطلاحات

۱-۷-۱ تعاریف نظری

۱-۷-۱-۱ تک فرزندی و چند فرزندی: تک فرزندی به حالتی اطلاق می شود که والدین تنها دارای یک فرزند بوده و این فرزند خواهر و برادریندارد. در حالی که چند فرزندی زمانی است که در خانواده حداقل دو فرزند وجود داشته باشد (پیک هارت، ۱۳۹۰).

۱-۷-۱-۲ سبک دلبستگی: دلبستگی عبارت است از موقعیتی عمیق و پایدار زیستی، روانشناختی و اجتماعی که براساس ارتباط میان کودک و مراقبان او در سال های اولیه شکل می گیرد (بالبی، ۱۹۸۸؛ به نقل از امانی و مجذوبی، ۱۳۹۰).

۱-۷-۱-۳ رشد اجتماعی: مجموعه رفتارهای فراگرفته قابل قبولی است که فرد را قادر می سازد با دیگران رابطه مؤثر داشته و از عکس العمل های نامعقول اجتماعی خودداری کند (گارشام و الیوت^۱، ۱۹۹۰).

۲-۷-۱ تعاریف عملیاتی

۱-۲-۷-۱ تک فرزندی و چند فرزندی: در این پژوهش افرادی که خواهر و برادری نداشته و تنها فرزند خانواده باشد در گروه تک فرزندان و کسانی که دارای خواهر و برادر هستند، در گروه چند فرزندان قرار می گیرند.

۲-۲-۷-۱ سبک دلبستگی: سبک دلبستگی توسط پرسشنامه سبک دلبستگی بزرگسالی (هازان^۲ و شاور، ۱۹۸۷، ۱۹۹۰) مورد سنجش قرار می گیرد.

۳-۲-۷-۱ رشد اجتماعی: رشد اجتماعی توسط مقیاس رشد اجتماعی وایتزمن (۱۹۷۶) مورد سنجش قرار خواهد گرفت.

¹. Gresham & Elliot

². Hazan

فصل دوم

ادبیات پژوهش

۱-۲ مقدمه

در این فصل، به مبانی نظری و پیشینه پژوهش پرداخته شده است. در قسمت اول، به بررسی مفهوم دل بستگی، نظریه پردازان در زمینه دل بستگی، کردارشناسی، ورود بالبی به روانپزشکی، تعریف دل بستگی، اساس زیستی دل بستگی، نظریه دل بستگی، نظام دل بستگی، تداوم الگوهای دل بستگی، کاربرد عملی نظریه ی دل بستگی، چهار چوب تکاملی نظریه ی دل بستگی، علائم دل بستگی، مراحل دل بستگی، طبقه بندی کیفیت دل بستگی نوزاد، عوامل مؤثر بر دل بستگی ایمن، ویژگی های مادر و تأثیر آن در